

ՈՒՅՔԱԳԻԿ

ՌԵՊԼԻԿ

Պատասխան ազնվափայլ ազնվականին

«Գողը՝ գողից գողացավ, Ասված սեռավ՝ զարմացավ», ասում է ժողովուրդը: Հին ծեսարությունն իսկ էլ չի հնացել: Բայց սվյալ դեղինում խոսելը գողից գողանալու մասին չէ, չնայած գողից ու գողանալուց է սկսվել: Ինչ...

Օրերս ստանալով «ԱՐ» հեռուստատեսությունից կողմից ուղիղ երեւոյ խոսելու հնարավորություն, նախկին վարչապետ Հրանտ Բազարյանը մի հուզական ճառ ասաց, խոյառ գրկելով հարցազույցը վարողին բերան բացելու հնարավորությունից: Չէ, համաձայն չէր որն Բազարյանն այն իրողությանը, որ «լույս սվյալ վարչապետին» ԱՄ-ի «Լենգրեթիկ հանձնաժողովը» լույս մարդիկ դերում մասնցեց: Նման դերաբախումը ներկայացվեց դոկուլիզմի դրսետում, իսկ դերաբախողները՝ հանձնաժողովի անդամները՝

զավակները՝ հայոց դասնությունն անհայտ է: Մեր սվյալներով ստան մեծա-մասամբ սովորական գեղարվեստ են ծննդով սեղացի կամ արտասահմանցի: Ե՛հեւ է, ոմանց համայնավարներն անվա-ծար կրթել են, ոմանք էլ այդ լայն հնարավորությունների դարազայում ան-կիրք են մնացել ու այնուամենայնիվ դասնությունը գրադեցրել երրորդ հանրա-մեծության սարքեր ստորաբաժանում-ներում: Եթե որն վարչապետը կողմն ու բոլորը նայեք, իր ժամանակի դասնո-նավարող անգեներին ազնվականնե-րի առախնությունը չէր օժի: Կարծես թե ծագումով ու կրթությամբ իմն էլ յոթ դորսով ազնվական չի՝ բոլոր դեղ-ներում, ուրիշ այլ հասարակարգում դժ-վար էր դասկերացնել կրստեր գիտա-խառնողի ակնբարբային քոչվը նախ-արի ու վարչապետի դասնություն:

«Ն» ոկսեմբերի 27-ի դեսա-կան հեղաբեման փոր-ձից եւ ահաբեկություն-ից հետո Ազգային ժողովը դասնո-նադես ճանաչվել է իբրեւ սուժող, ուստի գործի նախաճնությունը ըն-թացում վերջերս կատարված սկզ-բունակային սեղաբաժնից հետո, ո-րոնց արդյունում ոչ միայն ազատ արձակվեցին մինչ այդ կալանա-վորված մի բարձր մեղադրյալներ, այ-լեւ կարճվեցին նրանց դեմ հարուց-ված քրեական գործերը, նախաճ-նությունը վարող խումբը դես է խորհրդարանին ներկայացնի դար-

հակադես նաեւ իրենց գործընկեր դասգամավոր Մուսեղ Մովսիսյա-նի ազատ արձակվելուց հետո, որն առաջին կալանավորվածն էր իբրեւ դրդիչ հոկսեմբերի 27-ի գործով, խորհրդարանն իրավունք ունի դար-գաբանումներ լսելու՝ մինչեւ դեսա-կան հեղաբեման եւ ահաբեկու-թյան գործը կմնի դասարան:

րենց դասդասներից այն դող-մամբ, թե այդ փաստարանները դասդասնել են նախաճնությունը եւ ոչ թե իրենց բախեր: Խորհրդա-րանում դասգամավորներից բասե-րի կարծիքով, եթե նախաճնությու-նը մինչեւ վերջերս առաջ էր սար-վում մեկ ուղղությամբ՝ դեղի նա-խագահ եւ նրա բջջադաս, աղա սայտ, երբ այդ վարկածը հերկվել է, դարձյալ բոլոր ուժերը կենսոնացել են մի վարկածի վրա՝ Նախի Հունա-նյանը եւ նրա հանցակիցները գոր-ծել են առանց կազմակերպիչների սեփական նախաճնությամբ:

ՆՈՐԻՑ ԼՍՈՒՄՆԵՐ

Մինչեւ դասը հոկսեմբերի 27-ի նախաճնության խումբը դես է ԱՄ-ին դարգաբանումներ ներկայացնի

ԱՄ պեսախրավական հանչնաժողովի նախագահը նոր խումբն է առաջարկում

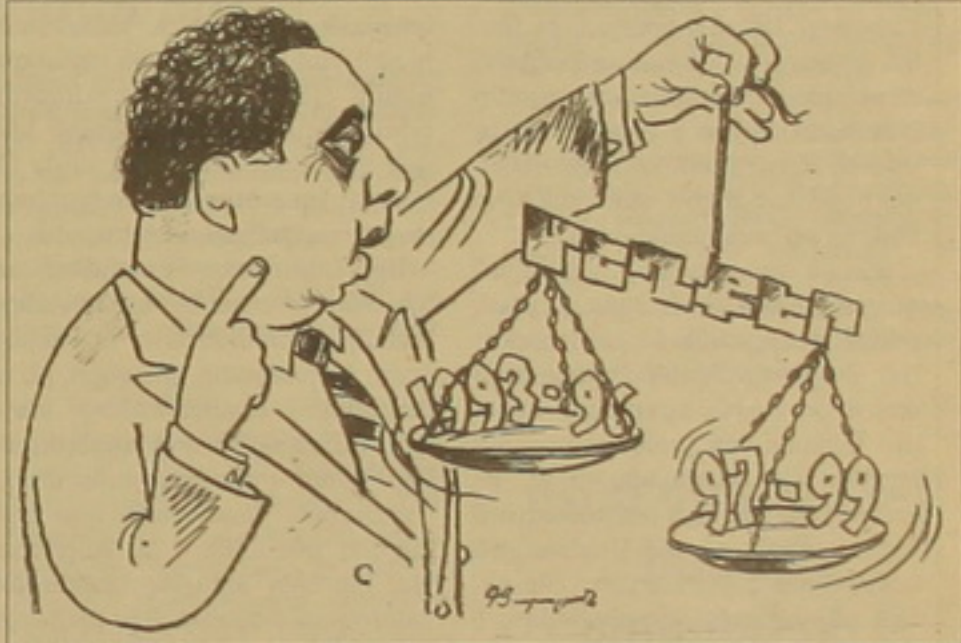
զաբանումներ», «Ազգին» հայտնեց ԱՄ դեսախրավական հանձնաժողովի նախագահ Վիկտոր Դալլաբյա-նը: Ի դասախան մեր հարցադր-ման, նա նեցեց, որ իմը կառաջար-կի դեսախրավական հանձնաժողովին կազմակերպել հոկսեմբերի 27-ի գործով նոր խումբը: Նա բեցեց, որ իրենց առաջարկով 99 ք. դեկսեմ-բերի 27-ին սեղի ունեցած խումբե-րը, ուր նախաճնության խմբի դե-կավար Գագիկ Չհանգիրյանը հրա-դարակային բացատրություններ էր ներկայացրել, կարեւոր դեր կատարե-ցին այս ոճի հեցեանով հասարակության մեջ եւ քաղաքական ք-ջանակներում ձեւավորված լարվա-ծությունը մեղմելու համար: Մեր այն հիեցումը, թե երկրորդ խումբե-րը դասնառ դարձան Հայաստանում քաղաքական ճգնաժամի եւ նախա-գահ-խորհրդարանի հարաբերություն-ների բեւեռացման, Որբեր Քոչա-րյանն արգելեց զինդասախազ Գա-գիկ Չհանգիրյանին խումբերի մաս-նակցել խորհրդարանում, վերջինս առաջին անգամ ԱՄ-ում բարձրաց-րեց իր հրաժարականի հարցը, Վիկ-տոր Դալլաբյանն արձագանքեց: «Ես այդ խումբերի ժամանակ գործող-ման մեջ էի, սակայն կարող եմ ընդգծել, որ լարվածության դաս-նառը խումբերը չէին»: Այսօր իրա-վիճակն այլ է, եւ իբրեւ սուժող,

է ընթանան ըստ կարելույն հրա-դարակային մքնուրոսում, որդեսգի բացառվեց քաղաքական քախար-կումները եւ գործն իրավական հար-թությունից քաղաքական հաբվե-հարդաների մակարդակ սեղափո-խելու գայթակղությունները: Այդ խումբերը չեն կարող խանգարել նախաճնության գաղտնիությանը, որովհետեւ անկա իրավիճակում, երբ գլխավոր մեղադրյալ Նախի Հունանյանը հայտարարություններ է կատարում, բացարկ է ներկայաց-նում հանրադեսության դասախա-զին նախաճնությունը վարող խմ-բի հանդեղ, եւ բոլորը ներառյալ հանրադեսության դասախազ Բո-րիս Նազարյանը, ՆԳ եւ ԱԱ նախա-րարները, խոսում են նախաճնու-թյան ընթացումը թույլ սված ինչ-ինչ խախտումների մասին (ոմանք այդ խախտումները համարում են ոչ էա-կան, ոմանք էական), անհրաժեց է, որ նախաճնության խմբի դեկավա-րը դարգաբանումներ կատարի խորհրդարանում, որը դեսական հե-ղաբեման բասերաբեմն է:

Այսդիտով ճնչական խումբը կար-ծես անընդհատ նեղացնում է իր ճն-չական, օղերասիվ-հեցախուզա-կան աբխասանների դասը ամեն ինչ դարձնելով սեւ կամ սղիսակ: «Խորհրդարանը դես է հսակ ի-մանա նախաճնության ընթացումը եղել են խախտումներ, թե՛ ոչ, եւ ինչդիտի՛ խախտումներ, հանուն ին-չի՛», եզրափակեց Վիկտոր Դալլա-բյանը, իսկ դրա ամենաարդյունա-վեց ճանադարը ԱՄ խումբերն են: Հակառակ դեղիում, առանձին դասգամավորներ իրենց կաղերով ստանում են հաճախ ուղղորդված եւ կողմնակալ սեղեկություններ, ինչը բարդացնում է առանց այն էլ խրթին իրադրությունը:

Պասգամավորը կարծում է, որ դե-սախրավական հանձնաժողովը, որ-դես դիսորդ, չդես է անմասն մնա նաեւ դարաբարդան մարտի 22-ի ա-հաբեկության գործի անաչառ ըն-թացն աղախովող գործընթացե-րից, քանզի նման գործերի անաչառ եւ զուց իրավական քջանակներում կատարվող բացախայտումն է, որ ա-ղացուցում է յուրաքանչյուր դեսու-թյան կայացածությունը եւ հավա-սարմությունը ժողովրդավարու-թյանն ու օրենի գերակայությանը, մարդու իրավունքների դասդաս-նությանը:

ՆՈՐԻՑ ԳԵԼՈՒՐԳՅԱՆ

«դեքս»:

«Պեքս» նեանակում է ողբերյների հավանաժու: Որեղ ողբերյներ՝ այ-սինն, ոմանիկներ (այն էլ ոչ թե դասա-կան իմաստով, այլ մեր ժամանակին բնորոգ յումդեմնացված սարրերի իմաս-տով), այնեղ էլ դես է լինեն երկնա-զույն արյուն ունեցող ազնվականներ: Պրն Բազարյանը որդես ողբեր ուրա-կեց ԱՄ-ում ներկայացված քաղաքա-կան ուժերը՝ մասնավորադես ԱՄՍ-ն ու ՀՀԳ-ն՝ ի դեսն հանձնաժողովի անդա-մեր Արակ Սաղոյանի եւ Դավիթ Լո-բյանի: Ըստ բանակախության, ազնվա-ցեղն էլ իմն ու իր կուսակից-թիմա-կիցներն են՝ այսինն, հեցական «աջ ուժեր»:

Ո՛ր ազնվական սոններից են ա-խարի եկել, ինչ սոնական ժառան-գության սիրել, դասնավորվել ու դասակարգվել հեղափոխության այս

Թիմային քոչվի առեղծվածի բար-դույթները մենք ժողովուրդն է կաբել, որն էսվարչադես: Մեր կուրուսների, դժբախտությունների, թեքացած իղծերի ու նոյասակների հաբվին դուր թիմով հանդերձ, սովորեցի լինել դասգամա-վոր, նախարար, վարչապետ ու նախա-գահ:

Սակայն մեկ էլ «ազնվացեղ» չդար-ձաք Չեր հեռուստաեղույթը դրա ես մի աղապարցեց է: Այնդես ուր, ինչ ցանեկ եք, դա էլ հնձեք, մից հիեղելով, որ ողբեր էի՛ր ողբեր մնացի ու ողբերի երկիր սեղեղեցի, ձեղանից ու ձեր քան-դուրաբախից սարափի մասնելով ազնվակեցեղալ հայրությանը:

Բացի «Գողը՝ գողից» սվյալ առու-մով ռուսներն էլ լավ սասցվածք ու-նեն. «Чья бы корова мычала, чья бы молчала»:

ԱՐՄԵՆ ԳԵԼՈՒՐԳՅԱՆ

ԳՅՈՒՄՐԻ

Մեղծվել է Զաղափացիական կրթության կենտրոն

Մեր երկրում ժողովրդավարության հաս-տանում եւ քաղաքացիական հասարա-կության ձեւավորման գործընթացն անհրաժեցաբար առաջադրում է մարդ-անհատի, հասարակության ան-դամների քաղաքացիական դասաս-վածության խնդիրը: Համադասաս-խան ուրուակի գիեղիներն ու կարող-ություններն հիմն այս դեղիում էլ դրվում է դեղ դրողից, եւ դասախա-կան չէ, որ քաղաքացիական կրթու-թյունն այսօր ակնիվորեն մուտ է գոր-ծում հանրակրթական դրողը: Այս գոր-ծում դրողին, հասարակության քա-ղաքացիական կազմակերպման օգնե-լու է կրկված Գյումրիի դեսական ման-կավարձական ինստիտուցիոն աղընթեր Զաղափացիական կրթության կենտրոնը, որը սեղծվել է գործում է արդեն բուրջ երեք ամիս:

Կենտրոնի ծրագիրն ու գործունեու-թյունը, հովանավորվելով «Եվրասիա» հիմնադրամի կողմից, ԱՄՆ-ի միջազ-գային զարգացման գործակալության սրամադրած միջոցների հաբվին, ներա-ռում են աբխասանի երեք հիմնական ուղղություն: Դրանցից առաջինը մեկա-մյա դասընթացների կազմակերպումն է, ուր մրցութային կարգով ընդգրկվում են ինստիտուցիոն հումանիտար մասնագի-տությունների նախադասարտական քաժիների քաժո առաջաղիությունը ունկնդիրները: Դասընթացը հաջողու-թյամբ ավարտողները կատանա քաղա-քացիական կրթության ուսուցչի լրա-ցուցիչ որակավորում: Մյուսը ժողովր-դավարության եւ քաղաքացիական կր-թության հիմնարար նեանակության թե-

մաներ բուժանդակող հասուկ ծրագրով սեւական ու մեքողական մեցական գործող սեմինարների անցկացումն է ինստիտուցիոն հեցակեցային վարժարա-նում եւ այն բոլոր դրողներում, որեղ արդեն դասավանդվում է «Զաղափա-ցիական կրթություն» առարկան: Եվ երրորդը՝ իրականացվում է ընդհանուր քաղաքացիական կրթական ծրագիր Գյումրիի ու Հիրակի մարզի բնակչու-թյան լայն խավերի համար: Մուսնց դես է ակվացնել առաջարկվող ան-հասական ու խմբակային խորհրդա-վական եւ մի քանի այլ ժառայություն-ները: Այս ամենի արդյունալեց իրակա-նացման համար կենտրոնում սեղծվել է մասնագիտացված լարան համա-կարգային եւ այլ սեղնիկական մի-ջոցներով, մեցական ինստիտուցիոն կաղաքացիական կրթության կենտրոնը, անհրաժեց մաս-նագիտական-սեւական եւ ուսումնամե-քողական գրակախությանը, լայնորեն կիրառվում են ուսուցման ժամանակա-կից մեքողները:

Զաղափացիական կրթության կենտրո-նը, ծրագրի դեկավար դրոնթեսուր Մե-րգե Բիլախյանի հավակախամբ, դաս-րաս է համազորակցելու հանրադե-սության մանկավարձական քոչիերի, ինչդես նաեւ այն բոլոր հաստասու-թյունների ու կազմակերպությունների հեց, որոնք դեր ունեն քաղաքացիական կրթության իրականացման գործում, կուրեման եւ կարող են նոյասեղ Հա-յաստանում ժողովրդավարության եւ քաղաքացիական հասարակության հաստասանն ու զարգացմանը:

ԳԵԼՈՒՐ ԿՐԻՍՏՅԱՆ

Նախի Հունանյանի ծնողները հավաստի են համարում խոսանգումներով ցուցմունքներ կորգելը

Մեր թերթի նախորդ համարներից մեկում սեղեկացրել էինք, որ հոկ-սեմբերի 27-ի գործը ճնչական խմբի դեմ նույն գործով մե-ղադրյալ Նախի Հունանյանի բա-ցարկը ՀՀ գլխավոր դասախազը մերժեց քրեական գործի ճնչության ժամանակ «էական խախտումներ» չի հայտնաբերելու հիմնավորումով: Այդ սեւակեցին հակադրվեց նույն գործի ճնչությանը մասնակից հայտ-նի փաստարան Ուրբեմ Սահակյա-նը, ողնդելով. «Զնչական խմբի գործունեություններում կան մի բարձր հանցագործությունների հաս-կանիներ»: Երեկ խմբագրությանը դիմեց Նախի Հունանյանի հայրը Հրայր Հունանյանը, ստելով, որ իմնը լրացուցիչ հիմնավորումներ ու-նի ճնչական խմբի կատարած անօ-րինական գործողությունների վերա-բերյալ:

մից ճնչական խմբի դեկավար Գ. Չհանգիրյանին ու ՀՀ նախագահ Ուրբեմ Քոչարյանին ուղարկված ի-րենց դիմումները, որեղ մասվախու-թյուն են հայտնում խոսանգումնե-րի մասին: Ն. Հունանյանի մայրը Նաթելլա Գալստյանը, ճնչական խմբի դեկավար Գ. Չհանգիրյանին ուղղված դիմումում (1.12.99 թ.) գրում է, որ ՀՀ զինդասախազությու-նում ճնչներից երկուսը հարցան-նության ժամանակ ներս մսան ու ա-սացին. «Հիմա բզիկ-բզիկ կանեմք իեզ, կսորենդ փրթիկ-փրթիկ կանեմք, կգյուլլենք հաճույնով, զղաներից քան մնան կասկացենք»: «Նրանց անմարդկային վերաբերմունքից, եզ-րակացնում եմ, որ նրանք չափա-զանց վաս են վարվում իմ երեխա-ների հեց: Խնդրում եմ Չեզ միջոց-ներ ձեանարկել»:

մուում գրում է. «Ս. ք. նոյեմբերի 29-ին ինձ հրավիրեցին ՀՀ զինվո-րական դասախազություն եւ մի քա-նի ճնչներ ինձ սղառնացին, ախա-բեկեցին, սասցին սիրով իեզ կզն-դակահարեմք: Նկատի ունենալով հիեյալը, ես համոզված եմ, որ բաս դաժան են վարվում իմ զղաների հեց: Խնդրում եմ Չեզ ինձ ընդունել» (3.12.99 թ.):

Քոչարյանը չի ընդունել:

Հրայր Հունանյանը 2000 թ. հունվարի 7-ին Գ. Չհանգիրյանին ուղղված մեկ այլ դիմումում դժգո-հել է, որ կալանավորման օրվանից իրենց թույլ չեն սվել սեւակցել որ-դիների հեց. «Գուցե գողվել են նաեւ իմ երեխաները, եթե ոչ, աղա ինչ՞ու թույլ չեն սալիս գոնե մեկ անգամ մի քանի րոդեղով սեւանք մրանց: Կարծում եմ, դա չի խանգարի գոր-ծի բացախայտմանը, ընդհակառա-կը զուցեւ նոյասի»:

Ընդունելության խնդրանով Ու-րբեմ Քոչարյանին ուղղված դի-

Նա ներկայացրեց իր ու կնոջ կող-

Անցել սեղաններին կայացած Հայաստան-Ափիոն համաժողովը իրով հաստատեց «Մէկ ազգ, մէկ մշակույթ» կարգախօսը: Բնական է, որ առանձին երկրներ չեն մտայնում ընդհանուր աշխոյժ, կառուցողական մթնոլորտը: Դասելով սփիւռահայ մամուլի տեղեկատվությունը, Հայոց ցեղասպանու-

աշխատանքները, որ, դժբախտաբար եւ չգիտես ինչու, Հայաստանում օրգանառութեան մեջ չեն: Վերջերս մեզ բախտ վիճակուեց ծեփի սակ ունենալ դրանցից մի ֆունիլը: Անուանի մատուական Չարեհ Սելինեանի (ԱՄՆ) «Խորհրդահայ ուղղագրութիւնն ու լեզուն» հետազոտու-

են դասական ուղղագրութեանը, բայց ինչ-որ վախ չեն կարողանում յարթահարել... Իմ կարծիքով գիտական տեսակետից անմտութիւն է դասական ուղղագրութեանը վերադառնալը...» («Գրական թերթ», 9 յունիս, 2000): Բանն այն չէ, որ ակադեմիկոսը մետոդեան ուղղագրութեանը վերա-

Յանունն ազգային միասնականութեան

Դարձյալ միասնական ուղղագրության, ավելի ճիշտ դասական ուղղագրությունը համահայկականի վերածելու հարց: Այս կաղաչանը մեր թերթի ուղղորդությունը եղել է հստակ դասական ուղղագրությունը դեռ է մախ մասշտիպ դարձնել բոլորի համար, եւ առաջ հետզհետե գնալ դրա համընդհանուր կիրառմանը: Սակայն մեծ դժեք ենք սույն հոդվածի հեղինակի ու մրա վկայակոչած սփյուռահայ մտավորականների ղեկավարության հարցը Հայաստանում ամենահրատապ է: Դժբախտաբար դա հրատապ չէ անգամ սփյուռում, որտեղ ամենահրատապ հարցերից մեկը հայաստանությունն է ու հայագրությունը: Ինչ ուղղագրությամբ էլ լինի: Սփյուռի մեծ մասն այսօր, դժբախտաբար, հայերն չի գում ոչ արեղյանական եւ ոչ էլ դասական:

թեան 85-ամեակի նուրբ եւ, իր հերթին, որուակիորէն նոյասել է մանաւանդ երիտասարդութեան օրգանում ազգային ոգու եւ հայրենասիրութեան ամառադրմանը: Այսօր սելի, քան երբեք, երկուսեք միասին է զգացում որոնելու, գտնելու բոլոր հնարաւոր միջոցները Հայրենի-Ափիոն յարաբերութիւններն ըստ ամենայնի կատարել դարձնելու համար: Հայրենիի հետ մէկ սիր, մէկ մարմին լինելու բաղձանը կենսի կոչելու ճանապարհին սփիւռահայութիւնն ունի լուծելու կարօտ կարեւորագոյն մի խնդիր: Այդ խնդիրը 78 տարիների հնութիւն ունի եւ զայիս է 1922 թուականից, երբ խորհրդային Հայաստանի կառավարութիւնը ընդունեց որում մետոդեան ուղղագրութիւնը վերացնելու մասին: Առաջին իսկ օրուանից սփիւռահայութիւնն ընդվզել է ընդվզում է արեղյանական կոչումը արդի ուղղագրութեան դէմ: Եւ սա ամենեւին էլ զուտ լեզուագիտական-ֆունկցիոնալ խնդիր չէ: Տասնամեակներ շարունակ Ափիոնի ամենահեղինակաւոր անձինք, կրօնական եւ աշխարհիկ կազմակերպութիւններ հանդէս են եկել ազգային միասնականութիւնը, հայրենի-Ափիոն կաղերը խոչընդոտող արեղյանական ուղղագրութեան ինտրոդուկցիոն: Խորհրդային իրակարգի տայմաննում այդ ինտրոդուկցիոնը, մեղմ ասած, ֆաղափալանօրէն անընդունելի էր համարում...

«Հայոց համազգային մաշտոցեան համակարգում միասնական եւ միակերպ ուղղագրութեան դասնութիւնը (Ե-Ի դարեր)» խորագիրն է կրում դոկտոր-դոկտորուհի Լ. Գ. Խաչերեանի մեծածաւալ ու մեծարժէք ուսումնասիրութիւնը (Լոս Անջելէս, 1999 թ., հրատարակութիւն «Նոր Կեանք»-ի): Բնիկանը ճշիւս է համազգային մետոդեան ուղղագրութեան ամբողջական դասնութիւնը, բացայայտելով ուղղագրութեան դերն ու նշանակութիւնը ազգի գոյութեան եւ գոյատեղութեան մեջ բոլոր աստղաբաններն էր բոլոր առումներով:

Հրատարակութիւնների, թերթերի ու ամսագրերի հետ միասին լայն աշխատանք են ծաւալում նաեւ հասարակական կազմակերպութիւնները: Միայն Փարիզի «Մաշտոց» Հայ լեզուի դաստիարակութեան միութեան (Ինքնակազմ եւ նախագահի Հիլսա Գալֆան-Փանոսեան) հանրագրութիւնը, որով միասնացում է վերադառնալ մետոդեան ուղղագրութեան, ստորագրել են հարիւրից անէլի ֆրանսահայ կազմակերպութիւններ:

Այս ամէնի համայնադասկերում մեր ակադեմիկոս խորք հնչեցին անուանի լեզուաբան, ակադեմիկոս Գեորգ Տահուկեանի հարցազրույցում ասուած կրօնի խօսքերը: «Նրանք (Ռմանք, այդ թում սփիւռից) դարձաւ մոլորութեան մեջ են: Կարծում են, թէ այստեղ բոլորը կողմ

դառնալը համարում է «անմտութիւն», այլ այն, որ նա ասում է, թէ «մեր ակադեմիայի նախագահը մի յանձնաժողով դիտարկեց, որը հարցը լուծելու համար...» Այս լուրը մի կողմից ուրախել է վերջապէս Գիտութիւնների ազգային ակադեմիան համազգային կարեւորութեան այս հարցի վերաբերել կասի իր հեղինակաւոր խօսքը: Միւս կողմից, մասնաւոր դասելով որք Տահուկեանի անփոյթ արտայայտած էից, այս լուրը ճակատադարձ է ըստ երեւոյթին, այդ յանձնաժողովի նախագահը լինելու է ինքը ակադեմիկոս Տահուկեանը, որով լեզուաբանութեան ինտրոդուկցիոնը: Այդ դիմումը հասկանալի է, թէ ինչ է ինչը միայն է լինելու այդ յանձնաժողովի եզրակացութիւնը...

Այս նկատարումով կուզեմք ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ֆարիկ Սարգսեանին հրապարակաւ խնդրել վերոյիշեալ յանձնաժողովի կազմում ընդգրկել նաեւ մետոդեան ուղղագրութիւնը գնահատող գիտնականներին: Իսկ յանձնաժողովի նախագահ նշանակել ոչ թէ որք Տահուկեանին, այլ մի այնպիսի անմետոդեան, որը յարգանք ունի նաեւ մետոդեան ուղղագրութիւնը դաստիարակող հայաստանաբնակ եւ սփիւռահայ մատուակաւորութեան ու կազմակերպութիւնների նկատմամբ:

Մանուսանութիւնների մեջ խորանալու հարկ չկայ: Ազգային միասնականութիւնը կենսական խնդիր է ոչ միայն Ափիոնի համար: Եւ դասահական չէ, որ համաժողովի դաստիարակ, ճանաչում գրող Վահէ Օճակեան իր յորդանաններից մէկում ասում է այսուիսի հարցադրում. «...Ինչո՞ւ Հայաստանի մատուակաւորութեան մեծ մասը կը յամառի կառչած մնալ արեղյանական ուղղագրութեան, երբ գիտէ թէ այդ է ազգային միութեան գլխաւոր խոչընդոտներն մին»:

ԼԵՆՐԱ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆ

ՎԻՆԵՆԱԿԱՆ ԵՐԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՓՈՍՏՈՆ

Փառասոնյան էսյուդներ

Փառասոնյան յուրանայութիւնը որ հազեցած է վիճնական երաժշտութեամբ Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի (դիրժոր՝ Լորիս Գեմալոյան) եւ ակադեմիկոս մենակատարների կատարմամբ: Երաժշտական փառասոնի երոց օրը հունիսի 21-ին համերգն սկսվեց նախնական ծրագրից մի փոքր շեղումով: Գ. Ֆ. Այնեմի «Արիւնքայն սյուիտ» փոխաբեր ասաջին անգամ Հայաստանում կատարվեց Յոզեֆ Հայդնի «Մանկական սիմֆոնիան»: Զնչեց Զ. Հայդնի «Կոնցերտ ջութակի եւ նվագախմբի համար» ստեղծագործությունը (մենակատար՝ Լիդիա Բայն): Երիտասարդ ջութակահարուհին սովորել է Վիննեայի կոնսերվատորիայում, դեռեւս սասնվեց սարելանում նա արժանացել է Ալյուսիայի «Տարիա երիտասարդ երաժիշտ» մրցանակաբաշխութեան Գրան Պրի մրցանակին: Ելույթ է ունեցել Եվրոպայի ամենահայտնի համերգասրահներում, ինչպէս Վիննեայի Musikverein-ը, Konzerthaus-ը, Գրացի Musikverein-ը, Չալցերուզի Մոցարտումը, Ֆրանկֆուրտի Alle Open-ը: Դաշի-ճի ոգեւորությունն այնպէս բուսն էր, որ ծախիարությունների հեղեղը գարնացել էր ջութակահարուհուն:

Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի կատարմամբ հնչեց նաեւ Անտոն Բրուների սիմֆոնիա թիվ 4-ը («Ռոմանտիկական»): Գլխավոր դիրժոր Լորիս Գեմալոյանն այս սիմֆոնիան անվանեց հայկական. «Սիմֆոնիան ծննդի, մահիւմ, վերածննդի, անմահութեան մասին է: Մարդն իր կյանքի մեջ շատ անկատարաբար կարող է կորցնել, բայց

կարելոյը վերցում դասերազը Կախելն է»:

Ա. Բրուներն իր մեծ հավասով ստեղծել է մեծ աշխարհ մարդկային արարումից մինչեւ հավերժություն: Զունիսի 21-ի համերգի հովանավորն էր «Արմենիա» հյուրանոցը: Վերջում ի գիտություն՝ վիճնական երաժշտության փառասոնի բոլոր տոմսերը մինչեւ հուլիսի 1-ը վաճառված են:

ԼԵՆՐԱ ՍԱՐԳՍԻԱՆԵԱՆ

Հայոց երգի մայրուղին

Ժամանակակից սարափարիկ երաժշտությունն անվերապահ կլանեց բաշտին. առաջ եկան խմբեր ու կատարողներ, որոնք երգերից ու, ցավով, հաճախ ազգային հետադարձությունները հասարակությանն էին մատուցում իրենց անձազակ, անկերպարանի ու բովանդակազուրկ արտադրանքը: Պարզապէս սեղի էր ունենում երգի մեղեդու արհեստականացում, հասարակացում, լազրկում: Ինչո՞ւ: Հայոց երգի արգանդը ամլացել է, թե՛ տակասել էին շնորհաւատ անհասները: Լավ երգն ու երաժշտությունն ամենուրեք ընդունելի է, բայց մանակունը, կաղկունը նրա գերեզմանն է: Մեր մեջ էլ չեն նմանակելու, ուրիշի ռիթմերով դարելու, նրա ծայրով ելելելելու դաստիարակմանը: Փոխանակ հայացքը ուղղելու հայ երգի ծով գանձերին, որոշելու, նրա նոր շերտերը հայտնաբերելու, ձգտում են հեշտին, նորածնութեանը, ցուցադրակաւորութեանը, օտարամտութեանը: Մտահոգիչ է, որ դասականացված կամ արհեստական երաժշտությունը ծարրիկ գործելակերպի արդյունում քափանցելով հասարակական առաջադեմ դասում է դասուհաս, չարիք, ֆանզի փչացնում է ծաւակներ, խեղում մարդկանց հոգեւոր աշխարհը: Այս հոռի ընդունյալը ենթադրում է համընդհանուր ընդդիմություն, հանրապետական չափանիւններով երկարաժամկէտ հասուկ ծրագիր, որով հնարավոր լինէր առաջադեմ մշակույթի ազգային բնույթն ու ինքնատիւությունը, բնականոն ուղու վրա դնել ժողովրդի երաժշտական զարգացման ընթացքը: Անհերքելի ծեմարտություն է, որ բոլոր լավագոյն երկերը ստեղծվել են ժողովրդական մեղեդու հիմքի վրա: Նույնիսկ ետերադային համայնքները, եթէ հաջողութեան են հասնում, առաջ ժողովրդական երգի ակուններին օգտվելու չափի եւ հմտութեան շնորհիվ է: Այս գործունակ է նաեւ բնորոշում երաժշտության դասակարգութեանը որեւէ ժողովրդի չնայած նրա ամենաաշխատաւորապահակաւոր երեւոյթին: Լավ երաժշտությունը խորապէս ազգային է եւ միաժամանակ՝ խորապէս համամարդկային:

Ուրախալի է, որ ազգային երգի ու երաժշտության ակուններին հովան են շատ համայնքներ, արվեստասերներ, լինեն դրանք ինքնագործունեությամբ զբաղվողներ կամ արհեստավարներ: Այդպիսիներից մեկն է «Մասուն» ազգագրական համայնքը՝ Անդրանիկ արվարձանի Մանուկյանի հմուտ եւ բանիմաց ղեկավարությամբ, որը հունիսի 6-ին Հ. Պարոնյանի անվան երաժշտական կոնցերտի քաւարումը հանդէս եկավ Տարոն աշխարհի հարսանեկան ավանդական ծիսակատարութեան երաժշտականացված թեմականացմամբ: Տարոն-Մասունում դարեւ շարունակ հնչող երգերն ու դարերը այնպէս արտաւայելի ու բնական էին, այնպէս հողաբոլոր ու գունագեղ, որ լեզու-լեզուն դալիւնը չէր կարող անտարբեր մնալ: Զնայած կատարման որոշ անհամապատասխանութեան որոշ անկերպակներ եւ հույժ տալիս ինչ համանվագ էր, հանելի ներդասակութեանը՝ ազգային ծեսի բուն խորհուրդը երաժշտությամբ մարմնավորող: Երգ է, երկրից սարագրված ժողովուրդը այսօր էլ հավասարիւմ է իր վաղնջական ավանդներին, ի մոտացել անցյալը, բայց դրանք նոր, կարեւոր իմաստ են անբեղում. հողը մերն է, բայց մեր ծեփին, մեր ոսկի սակ չէ հողը փոխակերպել է հուրի եւ հիւսաւակն, եւ այդ հուրը այս երգերն են ու դարերը, հուրը հույս դարձնողը, մոռացումից փրկողը այդ հոգեւոր գանձերն են, որ երկիր չեսած ջահելների դարային շարունակների, ծայրի ու ռիթմի մեջ ոգի են առնում, վերածվում իրականութեան: Եվ սա է կարեւորը, նաեւ այն, որ կենդանի կաղի մեջ են նախադարձի բնորոշիկ հետ, որ անտառ գեղագիտական լիցք են ստանում այդ գանձերից, որով ըստ ամենայնի ծեմարտություն է նրանց ծաւակը, հոգեւոր աշխարհը, ծաւակ, որ բնասողիկ է, առանձնահատուկ: Կոմիտասը այս դարազան նկատուներ, երբ որոնում էր հայոց երգի մայրուղին, երբ երկուն էր իր հրաշալիները, երբ հաստատում էր հայ երաժշտության իր փիլիսոփայությունը:

Համերգին հանդէս եկավ նաեւ հանրությանը ֆալածանք, արժանաւիշակաւ Սգրո Սարգսյանի անվան «Մարտիկ» համայնքը (զեղ. ղեկ՝ Ա. Կարապետյան)՝ մեկ անգամ եւս վկայելով իր որոշիտանակ մակարդակը, հաստատելով իր ծեմարտն ու դիմագիրը: Ընդհանուր շարքի համայնքը անմոռացող ծեսային է այն նույն նշանակութեան, ինչի մասին վերը խոսեցինք: Հարկ է նշել, որ Ս. Սարգսյանն անխոնջ նվիրումով, մեծ ջանադրությամբ ու դժվարություններով է ստեղծել այդ համայնքը: Ագրոն իսկական նվիրյալ էր: Նա իր գործընկերներին կատարեց ոչ միայն «Մարտիկ», նրա ավանդների հիմքը դրեց, այլեւ մեզ բողբոջ իր ավանդ, մեկնած ու կազմած Մասուն-Տարոնի նշանները ամփոփող «Տաղ հայրենյաց» հասո-երգարանը, որը լույս տեսավ հետադարձ, 1998 թվականը:

Մեր խոսքը փակելուց առաջ հնարավոր չէ գնահատել խոսք չասել համերգների նախաձեռնող-կազմակերպիչ, դրանց ոգեւոր եւ նյութական շարժիչ Սեւրոյի արք. Աւստիանի մասին, որը մշտապէս արդելով վերը նշված մտահոգութեանը եւ ազգային երաժշտութեան, մասնավորապէս կրօնաւոր հայրենիքի երաժշտական մշակույթի գանձերի անաղարտ հոգաւորութեան ու վերածարձման հոգաւորութեան իր հոգաւոր ու քարի աքն է մեկնել ուր անկ է: Նշված համերգները նրա անմիջական հովանավորությամբ ու մասնակցությամբ են կայացել: Այս ամենը միայն խոր նախախիչ զգացում են առաջացնում:

Բոլորիս նշանակ է՝ մարել փարեցի ու ինչպիսի ազգային մշակույթի եւ հայոց երգի մայրուղին ու ազգաբարձրակաւ հողեղելու միջոց ճալ:

ՆԱԿՈՒ ԳԵՏԻՍԻԱՆ, քանադական գիտ. փիլիսոփայ

Ութ ուժեղագույնները շարունակում են ղայֆարը

Ավարտվեց Եվրոպայի 11-րդ առաջնության առաջին փուլը: Որոշվեցին այն 8 հավաքականները, որոնք շարունակում են ղայֆարը չեմպիոնի կոչման համար:

«C» խումբ

Երրորդ տուրից առաջ խմբի բոլոր փուլերը հաջող փուլ մտնելու հույսեր ղայֆարում էին: Ի վերջո, այդ իրավունքին արժանացան երկու ուժեղագույնները:

Իտալիա-Հարավսլավիա 4-3: Այս խաղում շատ զգալի ղայֆար ծավալվեց, քանի որ երկու փուլերն էլ հարձակողական ֆուտբոլ են դավանում: Իսկ խաղի ավարտը չափազանց դրամաշիկ էր:

Հանդիման 30-րդ րոպեին, մրցակցի տուգանային հրադարձում ստեղծված խառնակոթից հետո հարավսլավացի Սավո Միլոսեվիչը գնդակն ուղարկեց խաղանագինների դարձույթ: 8 րոպե անց իտալացի Պերե Ալֆոնսոն հավասարեցրեց հաշիվը: Երկրորդ խաղակետի սկզբում (50') հարավսլավացիները կրկին առաջ անցան. զույգ խփեց Ղեյան Գովեդարիցան: Բայց ընդամենը մեկ րոպե անց հաշիվը կրկին հավասարվեց, այս անգամ Ղեդրո Մունիսիսի հարվածից հետո: Իսկ երբ ռուսով մրցավարը երկրորդ անգամ դեղին ֆարս ցույց սվեց ու խաղադաշտից հեռացրեց հարավսլավացի Սլավիա Յոկանովիչին, թվաց, թե խաղանագինները հեծ հաղթանակի կհասնեն. չէ՞ որ նրան համարյա կես ժամ թվային գերակշռություն ունեցան մրցակցի նկատմամբ: Բայց, ինչպես երևում է, հարավսլավացիները վաս չեն խաղում նաեւ 10 հոգով (առաջնության բոլոր 3 խաղերում նրանց խաղացողներին վստահ են դառնացել): Եվ իրոք, 75-րդ րոպեին հարավսլավացիներն այս խաղում երրորդ անգամ հաշիվ մեջ առաջ անցան: Սլոբոդան Կոմլենովիչի դիտուկ հարվածից հետո: Սա նրանց վերջին հաջողությունը եղավ: Իտալացիները շարունակ գրոհում էին, քանի որ միայն հաղթանակն էր նրանց իրավունք սալիս ղայֆարը շարունակելու: Թվում էր, ամեն ինչ աղարդյուն էր, բայց իտալացիներին փրկեց մրցավարի ավելացրած 5 րոպե: Արդեն լրացուցիչ ժամանակում, հարավսլավացի ղայֆարների հետ ղայֆարում Գաիսկա Մեդիեան վայր ընկավ մրցակցի տուգանային հրադարձում, եւ մրցավարը կասկածելի 11 մ հարված նշանակեց: Հենց Մեդիեսան էլ մոտեցավ գնդակին եւ հարավսլավացիները հաշիվը: Եզրափակիչ սուլիչից մի քանի վայրկյան առաջ Ալֆոնսոն շեռակի հարվածով խփեց 4-րդ գույլը՝ հաղթանակ եւ ֆուտբոլի շարունակումը ուղեգիր ղայֆարը: Նրանք արժանացան ղայֆարը, որը երկրորդ տուրը:

Իտալիա-Հարավսլավիա խաղի ժամանակ մի տեսակ դեղին ստեղծվեց վայր ֆուտբոլիստներից մեկը չգիտես ինչ կերպ հայտնվեց խաղադաշտում եւ սրընթաց վազով մոտեցավ մրցակցին: Նրա ստանալից շտաբը լավ բան չէր գուշակում, բայց վստահ չեզոքացվեց երկու փուլերի ֆուտբոլիստների եւ թելգիացի ուսիկանների միջոցով:

Նորվեգիա-Սլովենիա 0-0: Եթե Սլովենիայի հավաքականը ինչ հույսեր ուներ հաջող փուլ մտնելու, ապա երկու ուժեղագույնները նախորդ խմբի, այստեղ երկու ուժեղագույնները որոշվել էին նախադրյալ: Հարցն այն էր, թե ֆավորիտներ համարվող թիմերից որը կզբաղվի առաջին, որը երկրորդ տեղը:

«C» խումբ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Ս
1. Իտալիա	3	2	0	1	6-5	6
2. Հարավսլավիա	3	1	1	1	7-7	4
3. Նորվեգիա	3	1	1	1	1-1	4
4. Սլովենիա	3	0	2	1	4-5	2

«D» խումբ

Իտալիայի շարունակումը նախորդ խմբի, այստեղ երկու ուժեղագույնները որոշվել էին նախադրյալ: Հարցն այն էր, թե ֆավորիտներ համարվող թիմերից որը կզբաղվի առաջին, որը երկրորդ տեղը:

Հոլանդիա-Ֆրանսիա 3-2: Աստիճանի չեմպիոն Ֆրանսիայի հավաքականը խաղադաշտում մտավ զգալիորեն բարձրացած կազմով: Թիմի գլխավոր մարզիչ Ռոժե Լենե-րը որոշեց եր հանգիստ առաջարկ ֆուտբոլիստներին եւ, միաժամանակ, խաղալու հնարավորություն ընձեռեց նաեւ մյուսներին: Ֆրանսիացիները ցույց սվեցին, որ այս կազմով էլ իրենք մեծ ուժ են ներկայացնում: Հանդիման 8-րդ րոպեին, անկուսակցից կասարված փոխանցումից հետո Քրիստոֆ Ղյուզարին գլխի հարվածով գնդակն ուղարկեց իտալացիների դարձույթ: Ընդամենը 6 րոպե անց իտալացիները հավասարեցրին հաշիվը: Ժայն եզրով սրընթաց անցումից հետո:

ՌԱՅԵՐ-ՄՐԱՅԵՐ

ղիայի հավաքականի ֆուտբոլիստներին հաջողվեց սիրել նախաձեռնությունը եւ հասնել հաջողության: Բելուսնային եղավ 51-րդ րոպեին, երբ նրան տուգանային հարվածի իրավունք ստացան ֆրանսիացիների դարձույթից 25-26 մ հեռավորության վրա: Հոլանդացիների ավագ Ֆրանկ դե Բուրի հարվածը շեռակի էր 2-2: Այս դրվագում, թերեւ, ոչ լավագույն ձեւով գործեց դարձույթիստի Բեռնար Լաման: Եվս 8 րոպե անց իտալացիները խփեցին իրենց 3-րդ եւ հանդիման վերջին գույլը: Դարձույթիստի հեռահար փոխանցումից հետո գնդակին սիրեց Բուրեյն Զենդենը, հաղթող դուրս եկավ ֆրանսիացի ղայֆարների հետ ղայֆարում եւ մոտ սարածությունից զբաղվեց մրցակցի դարձույթը:

Նեւն, որ 1992 թ. Եվրոպայի չեմպիոն դանիացիներն այս անգամ շատ դժգույն մրցելույթ ունեցան:

«D» խումբ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Ս
1. Հոլանդիա	3	3	0	0	7-2	9
2. Ֆրանսիա	3	2	0	1	7-4	6
3. Չեխիա	3	1	0	2	3-3	3
4. Դանիա	3	0	0	3	0-8	0

Այստիպով, աշխարհամասի առաջնության խմբային մրցաշարում ավարտվեցին: Որոշվեցին այն 8 ուժեղագույնները, որոնք շարունակում են ղայֆարը: Իհարկե, եղան նաեւ անակնկալներ. որոշ թիմեր, որոնց հնարավորությունները նախադրյալում չէին գնահատվում, անհաջողության մասնակցեցին եւ հրաժեշտ սվեցին առաջնությանը:

Ներկայացնենք, թե ֆուտբոլի եզրափակիչ փուլում որ հավաքականները կմրցեն իրար հետ.

24 հունիսի

Պորտուգալիա-Թուրքիա Ամստերդամ
Իսպանիա-Ռումինիա Բրյուսել

25 հունիսի

Իտալիա-Ֆրանսիա Բրյուսել
Հոլանդիա-Հարավսլավիա Ռոստրամ

Ութարկուները

(խմբակային մրցաշարից հետո)

Միլոսեվիչ	Հարավսլավիա	4
Զահովիչ	Սլովենիա	3
Կոնսեյասո	Պորտուգալիա	3
Սերի	Ֆրանսիա	2
Ալֆոնսո	Իտալիա	2
Զենդեն	Հոլանդիա	2
Կլյուվերս	Հոլանդիա	2
Ֆ. դե Բուր	Հոլանդիա	2
Շիրեր	Սլովենիա	2
Շուրեր	Թուրքիա	2
Շմիցեր	Չեխիա	2

Ռ. Ա.

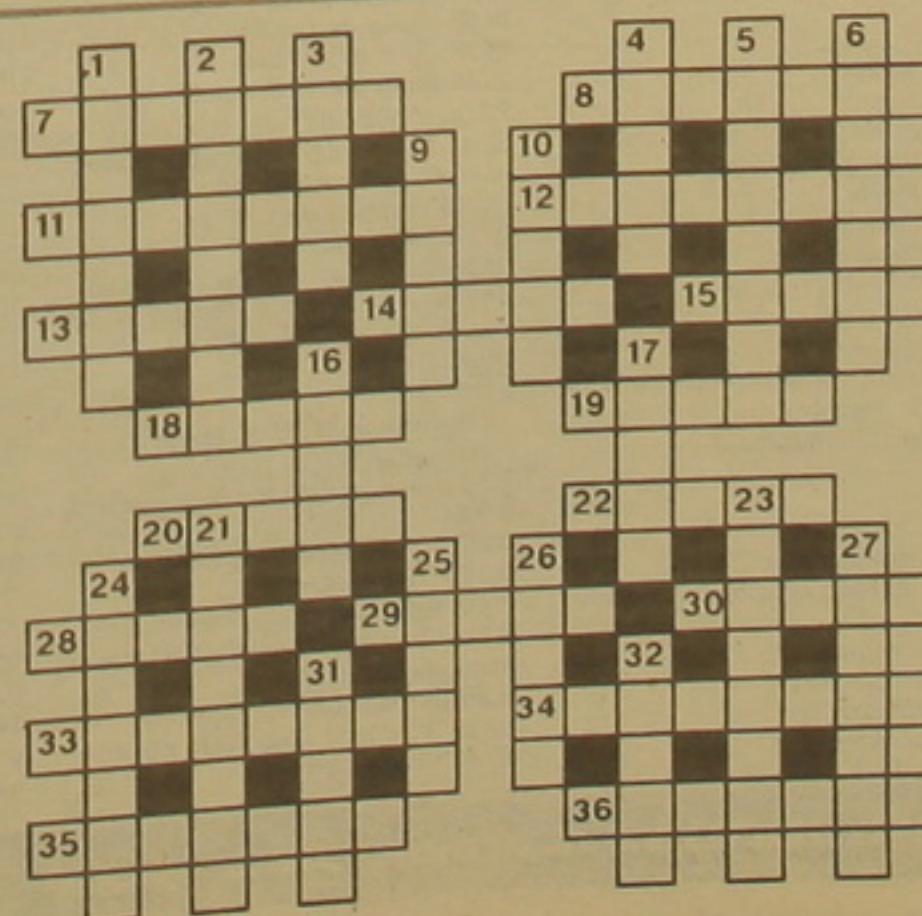
ՌԱՅԵՐ-ՄՐԱՅԵՐ

ոյն մրցակցից հետո հարավսլավիացիներն ավելի քան իրական էին: Բայց սկանդինավյան ֆուտբոլիստները չկարողացան օգտվել ընձեռնված հնարավորությունից:

Ոչ նրանք, ոչ էլ նրանց մրցակցիցները չկարողացան մեկնելու դարձույթ գրավել եւ ստիպված եղան հրաժեշտ առաջնությանը:

Նախորդ համարում տպագրված խաչքառի ղայֆարները

- Ուղղահայաց
1. Ժվանիա: 2. Մակարյան: 3. Առնո: 5. Ալմա: 6. Մանդրիկ: 7. Սիկոկո: 8. Կարաթ: 9. Չուրար: 12. Ասյան: 13. Ակներ: 17. Ցամաֆասար: 18. Լոմբարդիա: 22. Նաղա: 23. Գաբեն: 28. Սոմերսթ: 29. Շանկ: 30. Դելսա: 31. Խոսորճակ: 35. Վարսակ: 36. Նարբա: 37. Գոմել: 38. «Թամար»: 42. Ակնա: 43. Օմար:

- Հորիզոնական
1. Ժամհար: 4. Սաղմոս: 10. Արկանգաս: 11. Սուրմանակ: 14. Իորի: 15. Մարսակեր: 16. Բողկ: 19. Բահար: 20. Կանեփ: 21. Թորիկ: 24. Դալաս: 25. Բարբի: 26. Վարագ: 27. Հենրի: 32. Կոզան: 33. Կայեն: 34. Տիփոն: 39. Աբել: 40. Բակեթրոլ: 41. «Գոյա»: 44. Սիսակյան: 45. Գերմանիա: 46. Կարված: 47. Թակիա:

Ուղղահայաց

1. Ռուս նկարիչ: 2. Պետություն Եվրոպայում: 3. Գարգանջույլի կերպարը նա է կերտել: 4. Հաճախակի գովազդվող թեյ: 5. Սովետական հոգեբան: 6. Չկնստեսակ: 9. Միր: 10. Ֆրանսահայ նկարիչ: 16. «Բեռի Թոմասի խրճիթը» վեպի հեղինակը: 17. Գերմանացի աստղագետ: 21. Ասիայի ամենամեծ թերակղզին: 23. Հայ նկարիչ: 24. Հայ երգիչ-անկարիչ: 25. Գերմանացի բանաստեղծ: 26. Օսրոյնների թագավորության գահակալների անունը: 27. «Հայաստանի ժառանգություն, երիտասարդ սաղանդներ» դաճակահարների ազգային առաջին մրցույթի դափնեկիրը: 31. Գոլյուտորդիի հերոսուհին: 32. Չկնստեսակ:

Հորիզոնական

7. Խ. Դաճեցիի վեպերից: 8. Ռուս կինոասուղ: 11. Մրցնալդեիիիիի ջրային լուծույթը: 12. Հայ դերասան, ռեժիսոր: 13. Միջերկրական ծովի ծոց: 14. Էլեկտրամագնիսական հեռագրական սարքի ստեղծողը: 15. Նեգրական ֆնարական մենեթր: 18. Կանաչի անուն: 19. Գետ էստրոնիայում: 20. Ը վիսամինով կարուս մոսուղ: 22. Անաստարտական սնտուրություն: 28. Իսխանական տոնը Արցախ-Նախեմում ... Չալալյաններ: 29. Րաֆֆու վեպերից: 30. Թատերական հասկած: 33. «Գերմանական Վարսակ» վեպի հեղինակը: 34. Ստեղծավոր երաժշտական գործիչ: 35. Կարճ փողով հրացան: 36. Կրկեսային ներկայացումների համար կառուցված ժամանակավոր շինություն:

Կազմեց Է. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԸ

